

MATURITNÍ TÉMATA PROFILOVÉ ČÁSTI ÚSTNÍ ZKOUŠKY Z OBČANSKÉHO A SPOLEČENSKOVĚDNÍHO ZÁKLADU

školní rok 2026/2027

- 1) **Stát a státověda**
 - teorie vzniku státu, rysy a funkce státu, formy a druhy státu, národ
- 2) **Politické ideologie a politické strany**
 - ideologie a jejich funkce, liberalismus, konzervatismus, socialismus, marxismus, nacionalismus, fašismus, nacismus, feminismus, environmentalismus
 - rysy a funkce politických stran, rozdíly mezi levicí a pravicí, odlišnost od politických hnutí
- 3) **Právní stát**
 - Ústava ČR
 - dějiny ústavnosti od r. 1918
 - lidská práva
- 4) **Právo soukromé**
 - rodinné – manželství, určování otcovství, náhradní rodinná péče
 - pracovní – vznik a zánik pracovního poměru, pracovněprávní podmínky
 - občanské právo – vlastnictví, smlouvy, dědictví; průběh občanského soudního řízení
- 5) **Trestní právo**
 - trestný čin, okolnosti vylučující trestnost, druhy trestů
 - subjekty trestního řízení a jeho průběh
- 6) **Hlubinně orientované směry v psychologii**
 - S. Freud, C.G. Jung, A. Adler, K. Horneyová
- 7) **Behaviorální a existenciální směry v psychologii**
 - behaviorismus, A. Maslow, V. Frankl
- 8) **Psychologie osobnosti**
 - schopnosti a inteligence, temperament, charakter, motivace
- 9) **Psychopatologie I.**
 - stres a psychohygiena
 - úzkostné poruchy, afektivní poruchy
- 10) **Psychopatologie II.**
 - schizofrenie, poruchy osobnosti
 - závislosti, poruchy příjmu potravy
- 11) **Sociologický pohled na svět, kultura a socializace**
 - předmět a vznik sociologie: sociologická imaginace, přechod od tradiční k moderní společnosti (industrializace, urbanizace).
 - kultura a společnost: normy, hodnoty, sankce, subkultury a kontrakultury
 - socializace: primární a sekundární socializace, socializační činitelé, teorie rolí
 - sociální kontrola a konformita: formální a neformální mechanismy udržování řádu.
- 12) **Sociologický výzkum: Jak víme to, co víme?**
 - kvantitativní výzkum x kvalitativní výzkum
 - metodologické nástrahy: rozdíl mezi korelací a kauzalitou, zkreslení výběru (*selection bias*), etika výzkumu (informovaný souhlas, anonymita, Milgram, Zimbardo)
 - veřejné mínění: funkce průzkumů ve veřejném prostoru, volební preference vs. predikce.
- 13) **Sociální stratifikace, nerovnosti a sociální mobilita**
 - klasické teorie stratifikace: Karl Marx vs. Max Weber
 - formy kapitálu (Pierre Bourdieu): ekonomický, kulturní (vtělený, institucionalizovaný) a sociální kapitál; reprodukce nerovností skrze vzdělávací systém.
 - sociální mobilita a chudoba: vertikální, horizontální, mezigenerační mobilita; meritokracie vs. reprodukce elit; absolutní vs. relativní chudoba, fenomén prekariátu
- 14) **Společenské instituce: rodina, práce a vzdělávání v proměnách času**
 - proměny rodiny: tradiční patriarchální rodina vs. moderní nukleární a postmoderní formy; krize reprodukce a demografické stárnutí.

- sociologie práce: dělba práce, od fordismu k postfordismu a gig economy;
vzdělávání jako instituce: funkce vzdělání (socializační, selekční, integrační), skryté kurikulum,
rovnost šancí v českém vzdělávacím systému

15) Deviace, sociální anomie a marginalizace

- pojetí normality a deviace
- strukturální anomie, teorie nálepkování / etiketizace (primární vs. sekundární deviace, sebenaplnující se předpověď).
- sociální patologie a vyloučení

16) Úloha peněz v ekonomice

- vznik peněz – směna zboží, druhy a formy peněz
- funkce peněz v ekonomice, likvidita
- inflace – definice, měření

17) Podnikání a investice

- podnikatel a podnikání, obchodní společnosti
- živnost – ohlašovací a koncesované živnosti
- finanční plánování a možnosti investování peněz

18) Hospodářská politika státu

- cíle hospodářské politiky státu – magický čtyřúhelník
- fiskální, monetární, měnová a důchodová politika
- státní rozpočet a daňová soustava

19) Transformace české ekonomiky a její začlenění do světové

- výchozí situace a zahájení transformačního procesu, Scénář ekonomické reformy
- privatizace, liberalizace cen a zahraničního obchodu
- hodnocení výsledků transformačního procesu

20) Počátky filozofického myšlení: Od mýtu k logu a vrcholná antika

- vymezení filozofie, základní disciplíny a otázky (Co mohu vědět? Co mám činit? V co mohu doufat?).
- před Sokratovská filozofie: hledání pralátky (arché), milétská škola, Hérakleitos (neustálá změna, logos) vs. Eleáté (neměnné bytí).
- Sókratés. Platón a Aristotelés

21) Vztah víry a rozumu: Středověká filozofie a renesanční obrat

- Patristika: sv. Augustin x Scholastika: Tomáš Akvinský
- Spor o univerzálie: krajní a umírněný realismus vs. nominalismus (Vilém z Ockhamu a princip Ockhamovy břitvy).
- Renesance a počátky moderní vědy, panteismus (Giordano Bruno), heliocentrismus.

22) Problém lidského poznání: Racionalismus, empirismus a kritická filozofie

- Racionalismus x Empirismus
- Immanuel Kant

23) Etika a morální dilemata: Jak správně jednat?

- Základní etické kategorie: dobro, zlo, svědomí, morálka vs. etika, etický relativismus vs. Absolutismus, etika ctnosti
- kategorický imperativ
- Utilitarismus Aplikovaná etika: bioetika (eutanasie, potraty), etické otázky technologií a AI

24) Krize moderního člověka: Filozofie existence a kritika racionalismu

- Arthur Schopenhauer, Søren Kierkegaard, Friedrich Nietzsche
- Existencialismus 20. století: Jean-Paul Sartre (existence předchází esenci, odpovědnost a odsouzení ke svobodě), Albert Camus (pojetí absurdity, vzpoura, Mýtus o Sisyfovi).

25) Jazyk, myšlení a porozumění: Filozofické směry 20. století

- Fenomenologie: Edmund Husserl Analytická filozofie a lingvistický obrat: Ludwig Wittgenstein (jazyk jako obraz reality vs. teorie jazykových her).
- Hans-Georg Gadamer (předporozumění, hermeneutický kruh, splývání horizontů).
- Emmanuel Lévinas